

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
Mary Chamberlain
THE DRESSMAKER OF DACHAU

Copyright © 2014 by MS ARK LIMITED f/s/o Mary Chamberlain
Translation Copyright © 2015 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-01518-8

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

*Neobičan dar
Ejde Von*

MERI ČEJMBERLEN

Prevela Branislava Maoduš

 izdavaštvo
vulkan

Beograd, 2015.

Za najmanje – Arona, Lolu, Kozma, Trilbi – i njihovu Ba.

PROLOG

Aprilsko sunce bacalo je trake svetlosti preko debelih nabora crne svile i pretvaralo je u talase ebanovine i čađi, srebra i škriljca. Ejda je posmatrala Ani kako prelazi rukom preko nežnih i urednih ivica jakne, prati raskošne tople niti i miluje ukrasni cvet kao da je tanani živi pupoljak. Obukla ju je preko debelog vunenog džempera i kuhinjske kecelje pa joj se napela preko ramena. *Ne*, poželela je da kaže Ejda, *ne tako. Neće ti pristajati.* Ali je ćutala. Na Aninom licu videla je da je ta jakna najlepša stvar koju je ikada posedovala.

Ani je držala ključ Ejdine sobe u jednoj ruci i kofer u drugoj. „Zbogom“, rekla je, bacila ključ na pod i šutnula ga prema Ejdi. Izašla je ostavljajući otvorena vrata za sobom.

I

LONDON, JANUAR 1939. GODINE

Ejda je gledala u razbijeno ogledalo naslonjeno na kuhinjsku komodu. Razdvojila je usne i blago isplazila jezik dok je zarđalom pincetom čupala obrve. Trzala se i jaukala dok od obrva nije ostao samo tanki luk. Lagano je utapkala hamamelis u nadi da će osećaj peckanja od njega oslabiti. Pokvasila je kosu u čistoj, toploj vodi u staroj, ispuccalnoj, dubokoj sudoperi, prosušila je peškirom, i napravila razdeljak s leve strane. Imala je osamnaest godina, a ovako je izgledala zrelije. Srednjim prstom je ravnala i razdvajala, kažiprstom uvijala. Tri talasa s leve strane, pet s desne, pet puta je uvila svaku riblju kost pozadi, uvijenu kosu je snažno pričvrstila ukosnicama i ostavila da se osuši.

Ejda se nije žurila. Otvorila je tašnu i počela da pretura u potrazi za puderom, rumenilom i karminom. Neće staviti previše šminke kako ne bi izgledala prostački, ali će staviti dovoljno jer želi da izgleda sveže i zdravo poput onih devojaka iz Ženske lige za zdravlje i lepotu. Viđala ih je u Hajd parku u kratkim crnim sportskim pantalonama i belim bluzama, i znala je da vežbaju subotom po podne na igralištu Osnovne škole *Henri Foset*. Možda bi mogla i da im se pridruži. Lepo je biti savitljiva i vitka. Mogla bi sama sebi da sašije odeću. Naposletku, sad je krojačica i lepo zarađuje.

Protrljala je usne da ravnomerno rasporedi karmin, proverila da li se talasi drže dok se kosa suši, pa uzela ogledalo i odnela ga u

spavaću sobu. Smeđa pepito suknja na falte i bež bluza sa sjajnim brošem na kragni – otmeno. A i tvid je kvalitetan, bio je to višak materijala koji je uzela od Isidora, krojača s Hanoverskog trga. Imala je svega petnaest godina kada je počela tamo da radi. Bože, kako je zelena bila, skupljala je pribadače s poda i mela otpatke tkanina, platnena obuća joj je bila siva od krede, a pozajmljeni mantil imao je predugačke rukave. Tata je rekao da radi kao u fabrici, da je debeli kapitalista koji vodi radnju izrabluje i da bi trebalo da se izbori za svoja prava i organizuje. Ali Isidor joj je otvorio oči. Naučio ju je kako tkanina živi i diše, kako i ona ima svoju ličnost i raspoloženje. Svila je, rekao je, tvrdoglava, batist mrzovoljan. Češljana vuna je čvrsta, flanel lenj. Naučio ju je kako da seče tkaninu a da se ona ne nabora i ne kida, naučio ju je o značaju sečenja pod uglom od četrdeset pet stepeni i ruba. Pokazao joj kako da napravi bazični kroj, kako da obeležava ivice kredom i gde da stavi privremeni šav. Naučio ju je kako da koristi šivaću mašinu, sve o pređama i koncima, kako da u šav ušije novi izum zvani rajsferšlus tako da se ne vidi i kako da napravi rupice za dugmad i porubi tkaninu. *Riblja kost, Ejda, riblja kost*. Žene su ličile na modele. Bio je to magičan svet. Prelepa kosa i blistave haljine. Čak i gaće po meri krojene. Isidor je Ejdi otkrio jedan novi svet i ona ga je želela samo za sebe.

Ali još nije došlo vreme za to. Nije joj na kraju nedelje ostajalo mnogo jer je mama tražila deo za održavanje kuće, i morala je da plati autobus do posla i kolač u čajdžinici s devojkama na dan isplate.

„I nemoj misliti da u ovoj kući možeš da se ponašaš kao kraljica“, podigla je mama prst, a zglavci su joj bili nabrani kao u starog crva, „samo zato što učestvuješ u kućnom budžetu.“ I dalje je morala da briše prašinu i mete pod i da, pošto su je još školovali, šije odeću za porodicu.

Ejda je znala da nije stvorena za to krpljenje kraja s krajem, štedljivost i oprez. Ovlažila je jezikom palac i kažiprst i naborala bemberške hulahopke sa ojačanjima na prstima i peti, a zatim ih, nabor po nabor, navukla na nogu, *pazi da ne izvučeš nit*, pa se šav našao

na sredini lista. *Kvalitet* se vidi. *Izgled* je važan. Sve dok njena odeća izgleda dobro, niko joj ništa ne može. Usne je stegla, nos podigla, *izvinite me*. Gordost i stav, kakav imaju žene iz najviših krugova. Znala je ona da će daleko dogurati, i da će i ona biti *neko i nešto*.

Naslonila je ogledalo na policu iznad kamina i očešljala kosu tako da je pala u kestenjastim talasima. Na glavu je stavila šešir, filcni šeširić koji joj je napravio jedan od modista na poslu, i povukla ga malo napred, a zatim nakrivila u stranu. Stopala je uvukla u nove žuto-mrke salonke, pa je uzela ogledalo, oborila ga malo i zakoračila unazad da proveri kako sve to zajedno izgleda. Savršeno. *Pomodno*. Doterano.

Ejda Von je preskočila prag, još vlažan od jutrošnjeg ribanja i pranja. Jutarnje nebo nad njom bilo je tmurno, dimnjaci su u vazduh iskašljavali čađ. Kuće su se pružale čitavom dužinom ulice, gar se lepio za žute cigle i smeđe mrežaste zavese, koje su se nadimale kroz prozore na vetru koji se vukao gradom. Pokrila je nos rukom da joj gusta magla s Temze i pepeo iz dimnjaka ne bi dospeli u nozdrve i ostavili crne tragove na maramicama koje je napravila za sebe i na kojima je u uglu izvezla inicijale E. V.

Potpetice su joj odzvanjale dok je koračala Tidovom ulicom, gde su ulazna vrata domova bila otvorena pa je mogla da vidi unutrašnjost. Ugledne kuće, čiste kao sunce, na dobroj adresi – čovek mora biti *važan* da ovde iznajmi kuću, uvek je govorila mama. *Važan* malo sutra. Mama i tata ne bi prepoznali važnog čoveka ni da ih opali preko ušiju. Važni ljudi nisu prodavali *Dejli vorker* ispred Daltona subotom ujutru, niti su okretali brojanicu dok im se na prstima ne naprave žuljevi. Važni ljudi nisu urlali jedni na druge niti su se u tišini durili danima. Ako bi Ejda morala da bira između majke i oca, uvek bi njega izabrala, uprkos njegovoj prekoj naravi i frustracijama. Nije on čekao na nebesa, već na spas sada i ovde, još jedan, poslednji udarac, koji će srušiti ovo zdanje predrasuda i privilegija i svi će imati svet za kojim je Ejda žudela. Majčino spasenje dolazilo je nakon smrti i čitavog života provedenog u patnji

i nesreći. Dok je nedeljom sedela u crkvi, pitala se kako je iko od čemera mogao napraviti religiju.

Udarala je potpeticama dok je prolazila pored vatrogasne stanice i vreća sa peskom za slučaj nužde koje su stajale ispred nje. A zatim i pored pozorišta Old Vik u kom je, besplatno, gledala *Bogojavljensku noć* kada je imala jedanaest godina, i bila opčinjena sjajnim kostimima od baršuna i mirisom sijalica sa vlaknima od volframa i kora od pomorandže. Znala je, prosto je znala, da postoji čitav jedan svet na toj pozornici s naslikanom scenografijom i veštačkim svetlima, stvaran i dubok kao i sam univerzum. Šminka i pretvaranje, srce joj je pevalo za Malvolija, jer je i on, kao i ona, čeznuo da *postane* neko. Nastavila je dalje, niz Londonski put, preko Krsta Svetog Đorđa, pa na Borou. Tata je rekao da će pre kraja godine izbiti rat, a mama je sakupljala letke i naglas čitala. *Kada čujete sirene, bez panike se uputite...*

Ejda je udarajući potpeticama stigla do zgrade u koju se zaputila i pogledala slova ispisana u crnom reljefu. Opštinski politehnički institut. Petljala je oko šešira, otvorila pa zatvorila torbu, proverila da li su joj svi šavovi na mestu i popela se stepenicama. Ispod ruku i između butina osećala je lepljivi znoj, od nervoze, ne onaj čisti znoj koji izbije od trčanja.

Na gornjem delu vrata sobe trideset pet nalazila su se četiri staklena okna.

Ejda je provirila kroz staklo. Stolovi su bili pomereni u stranu, a šest žena stajalo je u sredini u polukrugu. Leđa su okrenule vratima i gledale su nekoga ispred sebe. Ejda nije videla koga su gledale. Obrisala je dlan o suknju, otvorila vrata i ušla.

Iz polukruga je iskoračila žena s velikim grudima, bisernom ogrlicom i sedom kosom smotanom u punđu i raširila ruke. „A vi ste?“

Ejda je progutala pljuvačku. „Ejda Von.“

„Iz dijafragme!“, zauralala je žena. „Ime?“

Ejda nije znala na šta misli. „Ejda Von“, glas joj je zamro na jeziku.

„Da niste vi neki miš?“, odjekivao je ženin glas.

Ejda je porumenela. Osećala se sitno i glupo. Okrenula se i pošla prema vratima.

„Ne, ne!“ povikala je žena. „Uđite!“ Ejda je već bila posegnula za kvakom, ali žena spusti ruku preko njene. „Došli ste dovde.“

Ženina ruka bila je topla i suva i Ejda je videla da su joj nokti manikirani i nalakirani ružičastim lakom. Povala ju je nazad do ostalih žena i postavila je u središte polukruga.

„Ja sam gospođica Skinner.“ Reči su joj bistre i jasne poput melodije, pomislila je Ejda, ili kristalne golubice. „A vi ste?“

Gospođica Skinner stajala je pravih leđa, sva u grudima, premda joj je struk bio vitak. Nagnula je glavu u stranu i isturila bradu.

„Izgovorite svoje ime jasno“, nasmešila se i klimnula. Lice joj je, ipak, bilo prijatno, premda je govorila strogim glasom. „Objavite ga.“

„Ejda Von“, rekla je Ejda ubedljivo.

„Možete izgledati kao labud“, rekla je gospođica Skinner zakoračivši unazad, „ali budete li govorili kao vrabac, ko će vas shvatiti ozbiljno? Dobro došli, gospođice Von.“

Stavila je ruke na struk. Ejda je znala da mora nositi steznik. Nijedna žena njenih godina nije mogla imati takvu figuru bez podrške. Udahnula je – *mmmmm*, udarila prstima ritmično u šupljinu koju je napravila ispod rebara uvukavši stomak i otvorila usta – *do re mi fa sol*. Zadržala je poslednju notu, ispuštajući vazduh poput broskog dimnjaka dok od nje nije ostao samo odjek u vazduhu. Opustila je ramena i ostatak vazduha ispustila glasno. Ejda je pomislila kako mora da drži vazduh u grudima, mora da ih naduva kao balon. Niko ne može disati toliko duboko. To nije prirodno.

„Ispravite se.“ Gospođica Skinner zakoračila je napred. „Podignite bradu, uvucite zadnjicu.“ Prilazila je svakoj devojci u grupi, pa je prišla i Ejdi, jednom rukom joj je gurnula donji deo leđa unapred, a drugom joj malo izvukla bradu i podigla je.

„Ako ne stojimo pravo“, zabacila je gospođica Skinner ramena i izbacila grudi, „ne možemo pustiti glas.“ Zatreperila je glasom kao

činelama dok je ovo izgovarala. „A ako ne možemo da pustimo glas“, dodala je gospođica Skinner, „ne možemo jasno govoriti.“

Okrenula se prema Ejdi. „Gospođice Von, zašto želite da učite pravilno izražavanje?“

Ejda je osetila kako joj se vrešina penje uz vrat i pecka je po ušima, znala je da joj je lice porumenelo. Otvorila je usta, ali nije mogla ništa da kaže. Jezik joj se svezao u čvor. Želim da budem neko. Gospođica Skinner je ipak klimnula glavom. I ranije je viđala devojke slične Ejdi. Ambiciozne devojke.

„Pomislila sam da si mušterija“, rekla je uvažena gospođa Bakli, „kada sam te videla kako stojiš tamo tako otmeno odevena.“ Pomislila je da je mušterija. *Zamisli to*. Kada je prošlog septembra počela ovde da radi, imala je svega osamnaest godina. Ejda je brzo učila.

Uvažena gospođa Bakli trgovala je pod imenom madam Dišan. Koščatih kukova i visoka, sa nalakiranim noktima i diskretnim minđušama, opčinjavala je ljude svojim pričama o *couture* i *atelier* i *Pariz, ma nemojte mi reći!* Prelistala bi stranice *Voga* i iz bala svile i šenila kao magijom stvarala balske haljine kojima je obavijala ramena vitkih debitantkinja i njihovih jedrih pratilja.

Ejda je zanat izučila kod Isidra, a odvažnosti se naučila od gospođe B., kako su je druge devojke zvale. Dok je Isidor bio mudar, dobar i zabavan, i *iskren*, gospođa B. je u tančine izučila lukavstvo. Ejda je bila uverena da uvažena gospođa Bakli nije bila ni uvažena ni gospođa, i da joj je put bila lažna koliko i ime, ali to nije sprečavalo gospođu B. Ono što ona nije znala o ženskoj figuri i načinu na koji se tkanina ponaša, to nije vredelo ni znati.

Gospođa B. je predstavljala stepenik više u odnosu na Isidora. Pariz. To je bio grad koji je Ejda nameravala da pokori. Svoju modnu kuću nazvaće *Von*. Bilo je to pomodno ime, poput Vorta, li Šanela,

ali sa britanskim *cachet**. Bila je to još jedna reč koju je naučila od gospođe B. *Cachet*. Stil i ugladenost u jednoj reči.

„Gde ste naučili francuski, madam?“ Devojke su uvek morale da joj se obraćaju sa madam.

Gospođa B. joj se značajno nasmešila i nakrivila glavu na dugačkom vratu. „Tu i tamo“, rekla bi. „Tu i tamo.“

Gospođi B. valjalo je odati priznanje što je u Ejdi prepoznala vrednog radnika, i mladu, ambicioznu i talentovanu ženu. Ejda se izražavala lepo i pravilno, nije se od nje moglo čuti *izvol'te*, pa je ona dočekivala mušterije i bila model radnje *Madam Dišan*, a mlade dame iz visokog društva zahtevale su da odeću vide na njoj umesto na gospođi B., čija put i struk su svakog dana bivali sve neugledniji.

„*Mademoiselle*“, rekla bi gospođa B. „Obucite onu večernju haljinu.“

„Mislite li na *douppioni*** , madam?“

Haljina je bila ponoćnoplava i vezivala se oko vrata. Ejda bi za njihala kukovima, okrenula se da privuče pažnju na otkrivena leđa, i neminovno bi u oči upalo kako je tkanina grli i kako se obavija oko njenih oblina, širi se, pa se sužava, a zatim se opet širi nalik na rep sirene.

„A sada obucite haljinu od šifona.“

Sastavljenu od slojeva tajanstvenosti i postave od tafta, školjki, bisera i dragocenog blistavila. Ejda je volela način na koji ju je odeća pretvarala u nešto drugo. Mogla je biti vatra ili voda, vazduh ili zemlja. Sačinjena od osnovnih elemenata. Iskrena. Ovo je ona. Podigla bi ruke, kao da želi da zagrlji nebesa, i tkanina bi zalepršala poput paučine; sagnula bi se i naklonila se, a zatim se otvorila poput cveta, a svaki deo njenog tela nalikovao bi podatnoj latici.

Bila je predmet obožavanja, živa skulptura, umetničko delo. Ali i stvaralac. Nasmešila bi se i rekla: „Ako biste uvukli tkaninu malo ovde, ili napravili nabor ovde, *voilà*.“ Pucnula bi dugačkim vitkim

---

* Fr.: *pečat*. (Prim. prev.)

** Fr.: *šantung svila*. (Prim. prev.)

prstima, i uz ovo novousvojeno zračno *voilà*, dala svoj pečat haljini gospođe B. i učinila je modernijom, poželjnijom. Ejda je znala da gospođa B. na nju gleda kao na poslovnu prednost, da je prepoznala njene veštine i ukus, njenu sposobnost da namami mušterije i šarmira ih neusiljenom rečitošću koju je stekla zahvaljujući veštom podučavanju gospođice Skinner.

„Ako je isečete po dijagonali“, rekla bi Ejda pokazujući rukom dijagonalu po dužini haljine, „ovako, padaće kao kod grčke boginje.“

Haljina se obavijala oko grudi, a iz mora šifona izranjalo je samo jedno rame, poput sirene u moru šifona.

„*Non, non, non.*“ Gospođa B. bi coknula i progovorila na francuskom kada bi Ejda prekoračila granice pristojnosti. „To ne bi bilo dobro, *mademoiselle*. Ovo nije haljina za *boudoir*, već za bal. Primerenost. Primerenost.“

Okrenula bi se mušteriji. „Gospođica Von je i dalje pomalo neiskusna, *naïve* u finesama društvene primerenosti.“

Možda Ejda i jeste bila naivna, ali je radnja *Madam Dišan*, modistkinje iz ulice Dover, zbog nje bila na dobrom glasu i Ejda se nadala da će jednog dana postati nešto više od poslovne prednosti, da će postati poslovni partner. Stekla je poštovanja vredno poverenje mušterija. Isticala se talentom, a njeni modeli su se izdvajali lepršavošću i gracioznošću. Ona je, kao magijom, u salone i svakodnevicu unosila Holivud i glamurozni svet zvezda. Ejda je *otelotvorila* svoje modele, bila je hodajuća reklama za njih. Cvetna dnevna haljina, po meri krojeno odelo, negovani nokti i jednostavne salonke – znala je da su je posmatrali kada izlazi iz salona i polako korača na zapad niz Pikadili, pored Rica i Grin parka. Kloparala bi potpeticama, išla podignute glave i pretvarala se da živi u Najtsbridžu ili Kenzingtonu, dok ne bi bila sigurna da je radoznali pogledi više ne prate. A onda bi skrenula na jug, pa udarajući potpeticama prešla preko Vestminsterskog mosta, skrenula u Lambet pa nastavila pored uličnih siročića, koji bi podigli noseve i zateturali se iza nje na zamišljenim potpeticama.

Kasni april, crna kiša lila je po tornjevima i dobovala po sivim krovovima Doverske ulice. Bujice su se, zahvaćene iz okeana i prosute s nebesa, uz tutnjavu stuštile na zemlju i uvukle se duboko u pukotine pločnika, crnim rekama tekle uličnim kanalima, vrtložile se u udubljenjima u pločniku i plavile ulice ispred visokih omalterisanih kuća. Kiša je prskala sa kišobrana i šesira pešaka i natapala nogavice ispod kišnih mantila. Uvlačila se u kožu cipela.

Ejda je uzela kaput, meki, od kamilje dlake s kaišem, i kišobran. Danas će morati da stisne zube i odmah krene desno na autobus broj dvanaest na Hejmarketu.

„Laku noć, madam“, rekla je gospođi B. Otvorila je vrata, pa izašla napolje na potopljenu ulicu. Išla je prema Pikadiliju, gledala ispred sebe i obilazila barice. Nalet vetra zahvatio joj je kišobran, izvrnuo ga, snažno povukao krajeve kaputa tako da i oni zalepršaju, i ošinuo je preko lica vlažnim pramenovima njene kose. Povukla je savijene žice kišobrana.

„Dozvolite, molim vas“, rekao je muški glas i iznad njene glave pojavio se veliki kišobran. Okrenula se, umalo očešala muškarčevo lice, koje se samo na trenutak našlo suviše blizu, ali dovoljno dugo da ga Ejda osmotri. Lice mu je bilo mršavo, naglašeno uskim štucovanim brčićima. Nosio je male okrugle naočare, a oči iza njih bile su blage i blede. Plave, boje pačjeg jajeta, pomislila je Ejda, dovoljno prozračne da budu providne. Uznemirile su je i od njih ju je podišla jeza. Povukao se za korak.

„Izvinjavam se“, rekao je. „Samo sam želeo da vas zaštitim. Izvolite, uzmite.“ Pružio joj je svoj kišobran i slobodnom rukom uzeo njen. Zvuči kao da je sa kontinenta, pomislila je, reči izgovara otmeno i kratko. Ejda je posmatrala kako vraća njen kišobran u prvobitni oblik.

„Nije baš kao nov“, rekao je. „Ali danas će vam poslužiti. Gde živite? Da li je daleko?“

Krenula je da odgovori, ali su joj reči zapele u grlu. U Lambetu. *Lambetu.*

„Nije“, rekla je. „Hvala. Ići ću autobusom.“

„Dozvolite da vas otpratim do stanice.“

Želela je da pristane, ali se plašila da će se dalje raspitivati za njenu adresu. Broj dvanaest ide i u Dalič. To je dobro. Može da kaže da stanuje u Daliču, to je pristojan kraj.

„Oklevate“, rekao je. Kada se osmehnuo, oko očiju mu se napraviše sitne bore. „Majka vam je rekla da nikuda ne idete s nepoznatim muškarcima.“

Bila mu je zahvalna što joj je pružio izgovor. Izražavao se veoma zvanično. Ništa nije mogla zaključiti na osnovu njegovog govora.

„Imam bolju ideju“, nastavio je. „Uveren sam da vaša majka ne bi imala primedbi.“ Pokazao je preko puta. „Da li biste želeli da mi se pridružite, gospođice? Čaj u Ricu. Mislim da ne postoji ništa svojstvenije Englezima od toga.“

Teško da tu može biti nečeg lošeg. Da mu namere nisu časne, ne bi trošio novac u Ricu. Verovatno čitavu nedeljnu naknadu. A i sedeće na javnom mestu.

„Pozivam vas“, rekao je, „molim vas, pristanite.“

Bio je učtiv i imao je lepe manire.

„A kiša će u međuvremenu stati.“

Ejda se sabrala. „Hoće? Hoće li? Kako znate?“

„Jer“, rekao je, „ja upravljam vremenom.“ Zatvorio je oči, pružio slobodnu ruku iznad glave podigavši kišobran, i stegao i opustio pesnicu tri puta.

„*Ein, zwei, drei.*“

Ejda nije razumela ni reč, ali je znala da su to reči nekog stranog jezika. „Suvo?“, upitala je.

„O, odlično“, rekao je. „Dopada mi se to. Dakle, pristajete li?“

Bio je šarmantan. Kapriciozan. Dopadala joj se ta reč. Budila je u njoj osećaj lakoće i bezbrižnosti. Bila je to nekako prozračna reč, poput vela od šifona.

Zašto da ne? Nijedan od momaka koje je poznavala nikada ne bi ni sanjao da je odvede u Ric.

„Hvala. Baš bih volela.“

Uzeo ju je podruku, poveo preko puta, kroz blistavo osvetljene lukove Rica, i uveo je u predvorje s kristalnim lusterima i porcelanskim žardinijerama. Želela je da zastane i gleda, i da sve to upije, ali on ju je brzo vodio duž galerije. Osećala je kako joj stopala lebde preko crvenog tepiha, pored ogromnih prozora ukrašenih nabranim baršunom, između mermernih stubova pa u prostoriju sa ogledalima, fontanama i pozlaćenim zakrivljenim linijama.

Nikada nije videla ništa toliko veliko, raskošno i blistavo. Nasmešila se, kao da je ovo nešto što je vidala svakog dana.

„Dozvoljavate li da odložim vaš kaput?“ Bio je to konobar u crnom odelu s belom keceljom.

„Nema potrebe“, rekla je Ejda. „Neka ostane ovde, vlažan je.“

„Da li ste sigurni?“, upitao je. Lepljivi prsten vreline milio joj je vratom, i znala je da je čini grešku. U ovom svetu odeću predajete u ruke ličnim sobarima, lakejima i služavkama.

„Ne“, žurno se ispravi, „u pravu ste. Molim vas. Hvala.“ Želela je da mu kaže da pazi da ga ne izgubi, čovek na pijaci u Beričkoj ulici rekao joj je da je kaput od prave kamilje dlake, premda je Ejda gajila sumnje u istinitost te tvrdnje. Blago je spustila ramena, svesna da joj je konobar u kecelji pomagao da izvuče ruke iz rukava, nakon čega je kaput prebacio preko svoje ruke. Ali je isto tako bila svesna da je pokret njenih ramena bio lagan i otmien.

„Kako se zovete?“, upitao je muškarac.

„Ejda. Ejda Von. A vi?“

„Stanislaus“, rekao je. „Stanislaus fon Liben.“

Stranac. Nikada nije upoznala stranca. Bilo je to – borila se da pronade odgovarajuću reč – egzotično.

„A koje je poreklo vašeg imena?“

„Ugarsko“, rekao je. „Austrougarsko. Iz doba carstva.“

Ejda je u životu čula za samo dva carstva: Britansko, koje je ugnjetavalo domorodačko stanovništvo, i Rimsko, koje je ubilo Hrista. Iznenadila se kada je čula da je postojalo još jedno.

„Nemam običaj da ovo govorim ljudima“, rekao je, naginjući se prema njoj. „U mojoj zemlji sam grof.“

„O, bože mili“, Ejda nije uspela da se obuzda. *Grof*. „Zaista? I imate zamak i sve što uz njega ide?“ Čula je koliko prosto zvuče njene reči. Možda neće primetiti, ipak je on stranac.

„Ne.“ Nasmešio se. „Ne živi svaki grof u zamku. Neki od nas žive u skromnijim uslovima.“

Ejda je videla da je njegovo odelo skupoceno. Vuneno. Ne bi se iznenadila da je od najfinije vune. Dobro skrojeno. Neupadljivo.

„Kojim ste to jezikom govorili malopre na ulici?“

„Maternjim“, rekao je. „Nemačkim.“

„Nemački?“ Ejda je progutala pljuvačku. Nisu svi Nemci loši, čula je reči svog oca. Roza Luksemburg. Mučenica. I oni koji su se suprotstavili Hitleru. Ipak, tata ne bi želeo da mu u kuću dođe neko ko govori nemački. *Prestani, Ejda*. Zanela se.

„A vi?“ upitao je. „Šta ste radili u Doverskoj ulici?“

Ejda se na trenutak zapitala da li da kaže da je bila kod krojačice, ali se predomislila.

„Radim tamo“, rekla je.

„Kako nezavisno“, rekao je. „A gde radite?“

Nije želela da kaže da je krojačica, pa makar i ona koja kroji samo odeću po meri. Nije mogla da tvrdi da je modistkinja, kao madam Dišan, još ne. Pa je rekla ono što se na njenoj lestvici vrednosti nalazilo na drugom mestu.

„Ja sam model.“ *Artiste*, želela je da doda.

Naslonio se na naslon stolice. Bila je svesna da mu pogled luta preko njenog tela kao da je krajolik kome se valja diviti ili se u njemu izgubiti.

„Naravno“, rekao je. „Naravno.“ Iz džepa je izvadio zlatnu tabakeru, otvorio je i nagnuo se prema Ejdi. „Da li biste želeli cigaretu?“